

Fiatal Szlavisták Budapesti Nemzetközi Konferenciája VIII.

8th Conference for Young Slavists in Budapest



Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Szláv és Balti Filológiai Intézet

Eötvös Loránd University
Faculty of Humanities
Institute of Slavonic and Baltic Philology

Budapest
2020

Fiatal Szlavisták Budapesti Nemzetközi Konferenciája VIII.

**8th Conference for Young Slavists in Budapest
(held on 10th May 2018)**

Főszerkesztő/ Editor-in-chief:
Rágyanszki György

A szerkesztő munkatársai/ Associate editors:
Hamsosvzki Júlia
Máté Lajos

Technikai szerkesztő/ Technical editor:
Máté Lajos

Bírálok/ Reviewers:
Dr. Bajzek Mária
Dr. Császári Éva
Dr. Dudás Előd
Dr. Dudás Mária
Dr. István Anna
Dr. Jakovljević Dragan
Dr. Janiecz-Nyitrai Agnieszka
Dr. Kiss Szemán Róbert
Dr. Kovács Oxána
Dr. Menyhárt Krisztina
Dr. Pálosi Ildikó
Dr. Pátrovics Péter
Dr. Urkom Aleksander
Dr. Várnai Dorota
Dr. Yankova Veneta

Felelős kiadó/ Publisher:
Dr. Kiss Szemán Róbert

ISBN 978-963-489-193-2

Perla Bartalošová

Ludovít Štúr Institute of Linguistics of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava, Slovakia
p.bartalosova@gmail.com

Príručný slovník anglicizmov pre slovenských seniorov¹

In the study I present the forthcoming Handleable Dictionary of anglicisms for Slovak seniors. I inform about the conditions of its occurrence. I present the general characteristic the Dictionary, the basics of Dictionary processing and its type and purpose. I explain his composition respectively what types of words were included in the Dictionary. Based on specific password, I represent the construction of a password in the Dictionary.

Key words: Dictionary, Slovak seniors, Anglicisms.

Úvod

V nasledujúcom príspevku predstavujem *Príručný slovník anglicizmov pre slovenských seniorov*, ktorý vznikol ako sprievodný výsledok výskumu mojej dizertačnej práce s názvom *Jazyk seniorov z hľadiska sociolingvistiky*. Vytvorenie daného slovníka vyplynulo z jazykovej potreby tých seniorov, ktorí sa zúčastnili môjho výskumu. Predmetný slovník je lexikografickým spracovaním anglicizmov zo súčasného slovenského jazyka, ktorý má plniť účel praktického „príručného“ alebo „vreckového“ výkladového slovníka anglicizmov predovšetkým pre starších ľudí.

Anglicizmy sa spájajú skôr s jazykom mládeže, avšak sú súčasťou aj každodenného života iných vekových kategórií. Nachádzajú sa totiž na obaloch potravín, v reklamách, v jedálnych lístkoch v rôznych reštauráciách, na informačných tabuľkách. Ak im ľudia nerozumejú, ich život je sťažený. Cieľom *Príručného slovníka anglicizmov pre seniorov* je preto nielen uľahčiť komunikáciu slovenských seniorov s ich mladšími používateľmi jazyka, ale aj ich každodenný život. Priblížením anglicizmov seniorom by im zároveň mohli začať rozumieť, čiže by pre nich neboli kognitívne cudzie a možno by ich mohli začať vnímať ako súčasť ich diferencovanej normality.

V súčasnosti sa môžeme stretnúť so *Slovníkom cudzích slov (akademický)* z roku 2005, ktorý obsahuje cudzie slová zo všetkých jazykov. Lexikálna zásoba je však najdynamickejší systém jazyka a vzhľadom na jazykové zmeny, ktoré nastali v 21. storočí, už daný slovník nedokáže zachytiť anglicizmy, ktoré sa k nám pri rýchlom (hlavne technologickom) vývoji postupne dostávajú. Z tejto oblasti je potrebné spomenúť aj väčší projekt lingvistov na Prešovskej univerzite, ktorí pripravujú *Slovník slovenských neologizmov* (Ološtiaková, Lucia). V súčasnosti však vnímam deficit na slovník anglicizmov² pre slovenských seniorov. Pri deficite na publikáciu približujúcu anglicizmy seniorom pritom nemám na mysli veľký slovník anglicizmov obsahujúci tisíce hesiel, ale príručný slovník, čiže slovník vreckového formátu, aby ho seniori mohli mať stále pri ruke.

Na základe môjho predchádzajúceho dizertačného výskumu, v ktorom som sledovala jazyk seniorov a sústredila sa aj na ich jazykové potreby, si myslím, že práve pre staršiu skupinu používateľov jazyka bude táto publikácia prínosná. Pri tejto myšlienke pri tom nadväzujem na S. Ondrejoviča (2014: 54), ktorý uvádza, že v Rakúsku vyšiel v roku 2009 Anglicko-nemecký slovník pre seniorov *Wörterbuch für Senioren. Englisch – Deutsch*. V ňom sa uvádzajú nemecké ekvivalenty základných výrazov anglického pôvodu, s ktorými sa rakúski seniori v bežnom živote stretávajú najčastejšie. Je to slovník, v ktorom sa „prekladajú“ a vysvetľujú základné pojmy z oblasti a) počítačov (*hoax/houks/, spam/spem/, zoom/zum/*), b) televízie a rozhlasu (*casting*), c) životných potrieb atď. Hoci lexikograficky ide o amatérske dielo, pripravili ho pedagógovia a študenti Vyššej spolkovéj

¹Výskum vznikol v rámci grantu Jazykovedného ústavu Ludovíta Štúra SAV v Bratislava: *VEGA 2/0014/19 Diskriminačná inštrumentalizácia jazyka a v rámci grantu Katedry slovenského jazyka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského: APVV-18-0176 Sociálna inklúzia kultiváciou používania jazyka.*

²Anglicizmy môžeme na základe *Súčasného slovníka slovenského jazyka* (2006) definovať ako jazykový prvok (slovo, výraz, syntaktickú konštrukciu) prevzatý z angličtiny do iného jazyka.

školy pre ekonomické odbory, príručka zožala neobyčajný úspech. Vydavatelia museli opakovane dopĺňať náklad (Ondrejovič 2014: 54).

Všeobecná charakteristika slovníka

Typ a cieľ slovníka

Cieľom *Príručného slovníka anglicizmov pre seniorov* je priblíženie najpoužívanejších anglicizmov zo súčasného slovenského jazyka s výstižnými výkladmi významu jednotlivých heslových slov s relevantnými gramatickými údajmi.

Slovník je určený všetkým seniorom zaujímavujúcich sa o význam anglicizmov v slovenčine. Mám pri tom na mysli bežných používateľov jazyka. Slovník je teda určený aj ľuďom bez vyššieho vzdelania. Ide o výkladový, resp. prekladový slovník, keďže každá heslová stať obsahuje aj anglické slovo, z ktorého anglicizmus pochádza. Slovník nemá normatívny, kodifikačný charakter, ale je určený pre bežných používateľov jazyka a plní informačnú funkciu.

Kompozícia slovníka – Ako v slovníku hľadať

Slovník obsahuje cca 400 heslových slov – anglicizmov, ktoré sú rozdelené abecedne podľa tematických oblastí, s ktorými sa spájajú. Najpotrebnejšími tematickými oblasťami, ktoré sú súčasťou každodenného bytia ľudí, sú potraviny, nápoje, zdravie, či drogéria, avšak slovník obsahuje aj oblasť hudby, literatúry či anglicizmy, ktoré sa spájajú skôr so svetom mladých ľudí, keďže jedným z cieľov predkladaného príručného slovníka je zľahčiť komunikáciu seniorov s ich mladšími komunikačnými partnermi.

Na uľahčenie vyhľadávania jednotlivých hesiel sa na začiatku *Príručného slovníka anglicizmov pre seniorov* nachádza zoznam hesiel podľa tematických skupín s číslami strán, kde sa príslušné heslá nachádzajú.

1. Cestovanie

strana 16

airbnb [erbiénbí]

barbecue [bárbikjú] *neskl. s.*

booking [búking] *-u m.*

booknúť [búknúť]

hotel-a L *-im.*

bus *-u/-a m.*

check-in [ček-in] *nesklon. m.*

couchsurfing [kaučsurfing] *-u m.*

Strana 16

doubledecker [dabledeker] *-a. mn.*

doubledeckry *m.*

day [dej] *nesklon. m.*

geocaching [geokoučing] *-u m.*

strana 17

holiday [holidej] *neskl. s.*

jet lag [džetleg] *neskl. m.*

just married [džastméri] *neskl.*

keš*neskl. m.*

mayday [mejdej] *neskl. s.*

steward *-a m.*

tiket *-u m.*

voucher [vaučer] *-u m.*

welcome [velkam] *neskl.*

Ukážka zo slovníka z vybraných tematických oblastí:

Cestovanie

| Anglicizmus | z anglického slova + preklad | Význam |
|--|---|---|
| barbecue [bárbikjú] <i>neskl. s.</i> | z angl. barbecue – grilovačka | 1. piknik v prírode, pri ktorom sa opeká mäso na špeciálnom zariadení, hovorovo grilovačka, posedenie spojené s grilovaním. 2. mäso upečené na ražni alebo rošte |
| doubledecker [dabledeker] <i>-a</i> <i>mn. doubledeckry</i> <i>m.</i> | z angl. double – dvojitý, deck – poschodie, plošina | dvojposchodový autobus, typický pre Veľkú Britániu – Londýn |

Ekonomika

| Anglicizmus | z anglické hoslova + preklad | význam |
|---|---|---|
| IBAN skr.nesklon. m. | skratka z angl. International – medzinárodný + Bank – bankový + Account – účet + Number – Číslo | Medzinárodné číslo bankového účtu používané pri transakciách v rámci EÚ, ktoré má rovnakú štruktúru vo všetkých krajinách. Príklad IBAN štátnej pokladnice: SK4381800000007000001494. |
| internet banking [internet benking] – u m. | z angl. Internet – internet + Banking – bankovníctvo | Prístup k účtu cez internet. Cez internet banking sa dajú posielat' peniaze z účtu na druhý účet. Je možné cez internet banking platiť účty, kontrolovať si všetky pohyby na účte. |

Nápoje

| Anglicizmus | z anglického slova+ preklad | význam |
|------------------------------------|---|--|
| coffee break [kofibrejk] -um. | z angl. coffee – káva + break – prestávka | kávová prestávka (obyčajne na spoločenských podujatiach) |
| coffee to go [kofitúgou] neskl. | z angl. coffee – káva + to go – na cestu | ide o službu, keď si môžete kúpiť kávu a dajú vám ju so sebou, na cestu, obyčajne v plastovom poháriku. Nepijete ju teda na danom mieste, v kaviarni. |
| energy drink [enerdži drink] -um. | z angl. energy – energia + drink – nápoj | nealkoholické nápoje, obyčajne s vysokým obsahom kofeínu, taurínu či vitamínov, ktoré majú stimulačný efekt a zvyšujú energiu a fyzickú aktivitu konzumenta. |
| fruit juice [fruit džús] - um. | z angl. fruit – ovocie + juice – džús | ovocný džús |

Stavba hesla

Heslá, ktoré zachytávam v slovníku pre seniorov, sú štruktúrované v tabuľke s niekoľkými atribútmi (stvárnenými v samostatných stĺpcoch tabuľky).

V prvom stĺpci uvádzam anglicizmus aj s jeho výslovnosťou v hranatých zátvorkách (napr. live [lajv] neskl. prísl.). Heslové slovo alebo anglicizmus stojí na začiatku heslovej state a je zvýraznené tučným typom písma. Uvádza sa v základnom pomenúvacom tvare. Po jednotlivých heslách v prvom stĺpci sa nachádza prípona v genitíve jednotného čísla, napr. -a, -u. V niektorých prípadoch sú uvedené aj problémové prípony v rôznych pádoch, napr. v nominatíve množného čísla – *N mn.* (kto, čo), v datíve – *D* (komu, čomu), v lokáli – *L* (o kom, o čom), v inštrumentáli – *I* (s kým, s čím). V prípade, ak ide o nesklonné slovo, pri hesle sa nachádza skratka neskl. Na záver hesla v prvom stĺpci je uvedený rod daného pojmu, napr. *m.* – mužský rod, *ž.* – ženský rod, *s.* – stredný rod. Ak ide o skratku, tak pri hesle je uvedená skratka *skr.* V prípade, ak heslo nie je podstatným menom, príslušný slovný druh je označený skratkami: *príd.* – prídavné meno (bajkový *príd.* – bicyklový, cyklistický), *prísl.* – príslovka (live [lajv] neskl. prísl. – naživo, živé vysielanie).

V druhom stĺpci uvádzam anglické slovo, z ktorého anglicizmu spochádza – aj s prekladom daného slova (z angl. live – živý, naživo).

Napokon v treťom stĺpci uvádzam výklad anglicizmu (vysielanie naživo). Vo výkladoch rátam s tým, že adresáti slovníka sa s anglickým jazykom, resp. novou technikou často nikdy nestretli. Usilujem sa preto o zrozumiteľné vysvetľovanie. Pri lexikografickom spracovaní vychádzame z odbornej literatúry (porov. Orgoňová – Bohunická 2012).

Ak sa v niektorom výklade významu nachádza tento znak ☞ - znamená to, že slovo sa v slovníku nachádza ako osobitné heslo, treba ho hľadať v tematickej oblasti, do ktorej patrí. Napr. *display*☞ – treba vyhľadať v oblasti informatika - počítače.

Pri uvádzaní gramatickej charakteristiky, či významu vybraných heslových slov som vychádzala primárne z prvých zväzkov *Slovníka súčasného slovenského jazyka* (ďalej len SSSJ), ktorý však nie je považovaný za kodifikačnú príručku. Daný slovník zatiaľ vyšiel v troch zväzkoch spracovávajúcich heslá so začiatočným písmenom: A-G, H-L, M-N. Ide o najnovší výkladový slovník. Keďže anglicizmy sú predovšetkým nové jednotky v jazyku, ktoré v nejednom prípade ešte nie sú adaptované, veľakrát ich ostatné kodifikačné príručky, napr. *Krátky slovník slovenského jazyka*, ale ani spomínaný SSSJ neobsahujú, a preto ich gramatická charakteristika bola problematická.

Zber materiálu

Heslá zo slovníka som získavala tri roky (od roku 2015 do roku 2018), a to rôznymi spôsobmi. Časť anglicizmov pochádza od študentov a študentiek slovakistiky z hodín Lexikálnej interpretácie textu, čiže som ich nazbierala počas mojej pedagogickej praxe. Ďalšie anglicizmy som získala pozorovaním, napr. v Bratislave pri prechádzke v meste so sledovaním anglických nápisov, informačných tabúl.

Na záver

Predkladaný príspevok mal za cieľ predstaviť *Príručný slovník anglicizmov pre slovenských seniorov*. Na záver vyslovujem nádej, že predmetný slovník splní svoj cieľ a uľahčí komunikáciu slovenských seniorov s ich mladšími používateľmi jazyka a aj ich každodenný život.

Bibliography

- Ondrejovič, Slavomír (2014). Homo loquens v čase globalizácie. In: *Registre jazyka a jazykovedy (I): na počesť Daniely Slančovej*. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove.
- Orgoňová, Oľga. – Bohunická, Alena (2012), *Lexikológia slovenčiny. Učebné texty a cvičenia*. Praha, Columbus.
- Kačala, Ján – Pisárčiková, Mária – Považaj, Matej a kol. (2003), *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava, Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Buzássyová, Klára – Jarošová, Alexandra a kol. (2006), *Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Buzássyová, Klára – Jarošová, Alexandra a kol. (2006), *Slovník súčasného slovenského jazyka. H – L*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Buzássyová, Klára – Jarošová, Alexandra a kol. (2006), *Slovník súčasného slovenského jazyka. M – N*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Wörterbuch für Senioren. Englisch – Deutsch*. Klagenfurt 2009.